

THE INFLUENCE OF THE INTERNET AND NEW TECHNOLOGIES ON THE PRINT MEDIA AND THE MOTIVATION TO READ

Abstract: Reading is one of the most important basic human skills. It is a purposeful activity which requires effort and motivation. Innovations and new technologies and their influence on children's daily life from a very young age require new reading abilities as well as new contemporary methods of teaching. A good opportunity is the use of software applications and Internet platforms in the reading process. It could be bound up with advantages of mobile learning.

Author information:

Valya Andonova

Konstantin Preslavsky – University of Shumen

✉ vandonova22@gmail.com

🌐 Bulgaria

Keywords:

reading, eBook, e-reader, audiobook, innovations, contemporary methods of teaching, software applications, internet platforms, m-learning.

Настоящото научно изследване е финансирано по проект „Предизвикателства пред компетентностно ориентираното образование“ РД-08-153/05.02.2020 г .

Въведение

Четенето е едно от най-важните базови умения на човека, то е целенасочена дейност, изискваща усилие и мотивация. То изисква да се разбират и използват онези форми на писмената реч, които са необходими на обществото и/или са значими за отделния човек. [Usca 2015] Четенето е „ключ“ за насърчаване и за повишаване на грамотността. [Минчева 2015] В академичната литература четенето често се разглежда като индикатор за „културен капитал“. То допринася за емоционалното и интелектуално израстване на младите хора; развива тяхното въображение; стимулира любознателността им; формира техните интереси; допринася за социализацията им и в крайна сметка има определяща роля за духовното им формиране като личности. [Петрова 2020] Четивната грамотност е важно условие за успеха и развитието на учениците както в учебните дисциплини, така и във всяка друга област от живота.

С масовото навлизане на компютърните технологии и интернет все по-често се говори, че младите хора не четат, че книгата ще бъде заменена от компютрите. Темата „Ще изяде ли мишката книжката“ се превърна в любима за разсъждения и дебати в началото на новото хилядолетие и е актуална и до днес. Според изследване направено през 2019 година, обхващащо 250 000 тийнейджъри от 35 страни, **около 26% от българските ученици са посочили, че изобщо не четат книги или четат книги много рядко.** [Петрова, С. 2020] По-слабият интерес към книгите обаче не е причинен само от появата на интернет, а се дължи и на бурното развитие на телевизията и киното „четенето на книги е намаляло заради предпочитанието към „по-лесни“ медии“ [Добрева 2013]. Прочитането и разбирането на една книга с над 450 страници, какъвто е романът „Осъдени души“ на Д. Димов, отнема значително повече време и енергия. Със среден темп на четене (150 – 200 wpm) прочитането на такава

книга би отнело средно около 15 часа (900 минути), докато едноименният филм, създаден по книгата, е с продължителност около 90 минути. Според масовата аудитория е по-лесно да изгледаш един филм, отколкото да прочетеш книга, отнема по-малко време и не е необходимо влагането на толкова интелектуална енергия за разбирането на смисъла. Това прави киното и телевизията по-предпочитани за сметка на книгите.

Постепенно, съзнателно или не, технологиите се превръщат в неразделна част от живота на хората. Ставаме все по-зависими и пленени от технологиите, и то от съвсем ранна възраст. По данни на ЮНЕСКО, в световен мащаб съществуват 6 милиарда абонамента за мобилни телефони. Фактът, че с всяка изминала минута светът става все по-технологичен, не трябва да се пренебрегва, а да се „впрегне“ да работи в полза на обществото и образованието, да се извлекат максимално ползите и да се работи върху минимализиране на негативните страни. Това налага включването на компютърни умения в обучението по различните дисциплини, както и внедряване на технологиите и използването на богат набор от приложения и платформи в учебния процес, включително и при овладяването и развиването на четивните умения.

В контекста на дистанционното обучение все по-актуална тема става мобилното обучение. Мобилното обучение предлага нови образователни възможности, които могат да се използват самостоятелно, или в комбинация с утвърдените методи на обучение. Приложенията му в различни ситуации и контексти, установяването на положителните и отрицателните му характеристики, вече са обект на редица изследвания, както вероятно ще провокират и бъдещи проучвания. [Лозанова 2020] Безспорно промяната в начина на мислене на младите хора и различните способности за възприемане на информация, прави крещяща нуждата за прилагане на нови начини за поддържане интереса към четене и учене. Анализите показват, че навлизането на информационните технологии, интернет и електронните медии са разширили естеството на четенето, използването им налага по-широк набор от четивни умения. Намирането и четенето на електронен текст изисква и по-критическо мислене и възможност за отсяване на информацията.

Постигането на високи нива на четивна грамотност е в пряка зависимост от мотивацията за четене. Мотивацията е разглеждана като важен фактор за активност, креативност, резултатност (независимо от характера на предопределителите на мотивацията – познавателни (желание за успех, висока оценка), комуникативни (стремеж към адекватна и резултатна комуникация), ценностно ориентирани (поддържане на положителен аз-образ, стремеж към себеизява, одобрение от група). [Георгиева 2017] Мотивиран да чете, човек търси разнообразни възможности за четене, чете активно и ангажирано, което е предпоставка за развиване на умение за четене с разбиране. Освен на вътрешна и външна мотивация, четенето е въпрос на нагласа, интерес и избор.

Електронни или традиционни книги

Съществуват различни гледни точки по въпроса за влиянието на съвременните технологии върху развитието на четивните умения: от убеждението, че технологиите възпрепятстват формирането и развиването на уменията за четене, до противоположното становище – че технологиите са средство, предоставящо различни методи и подхранващо интереса към писменото слово. [Usca 2015] Наред с традиционната книга вече съществува и електронната. Двата формата представят словото, неговата форма и съдържание, макар и по физически различен начин.

Създаването на електронните книги допълнително подпомага съществуването на книгата, като спестява място, прави я по-достъпна и мобилна. Електронните версии на книгите дават възможност на хората със затруднено зрение също да имат достъп до съдържанието на книгите, благодарение на софтуери като Speech Lab, използващи синтезирана реч за да четат текст. Дигиталните книги могат да бъдат прочетени чрез различни приложения на мобилните

устройства или все по-популярните вече таблети, както и на устройства, наречени електронен четец (e-reader) или още електронни книги (eBook), които са специално конструирани да не вредят на зрението и да осигурят възможност за четене дори при слънчево време (при лаптопи, мобилни телефони и таблети това е по-трудно), леки са, което ги прави удобни за четене.

Благодарение на дигиталните варианти на книгите, тяхното съдържание става все достъпно. При пътуване в багажа си бихме се ограничили и взели 1-2 книги на хартиен носител заради физическите размери на книгите, докато в архивите на електронната книга разполагаме с неограничен брой книги. Още от първите големи и тежки книги, намалянето на физическите размери и цената допринасят за по-широкото разпространение на книгата. Някои от недостатъците на електронните книги са проблемите с авторските права и тяхното отдаване, не всички книги съществуват и на електронен носител и след време може книгата да не бъде намерена изобщо в мрежата, някои книги изискват специализиран софтуер за да бъдат прочетени, не всички книги са безплатни в мрежата, за да се закупят е необходимо използването на кредитна карта, което все още се ползва с недоверие сред потребителите. Освен това все още няма достатъчно образователни материали (напр. учебници) в електронен формат, а това в значителна степен би облекчило и повишило ефективността на учебния процес за децата, които имат трудности с четенето. В светлината на събитията, случващи се в началото на 2020 година и налагането на екстремното навлизане на дистанционното обучение, много от учебните ресурси станаха достъпни в електронен вариант, което бе оценено и използвано положително в образователната дейност.

Интернет също има голям принос за разпространението на книгите. Разпространението на книга в електронен вариант изисква по-малко време и средства и я прави достъпна до всички краища на света. Така книга издадена от български автор може да бъде прочетена в Ню Йорк, Джакарта, Сидни и т.н. Важно предимство на електронните книги е и екологичният ефект, който оказва в глобален план, което също ги прави предпочитани от все по-широк кръг от хора.

По отношение на вестниците и списанията, електронните им версии подсилват някои техни предимства, но и изключват други. Безплатни са, още по-лесно преносими и достъпни, по-бързо разпространение на информацията. Ако при класическия ежедневник днешната информация може да бъде отпечатана на другия ден, при електронния информацията може да се разпространи веднага. При електронните медии има лесна обратна връзка, което подтиква към по-голям брой активна аудитория. Поддържането на електронен вестник има по-малко разходи. Това до някъде е положително, но от друга страна липсата на разходи дава възможност да излизат прекалено много вестници и тяхното съдържание на практика не може да се контролира адекватно. Конвенционалните вестници и списания могат да бъдат събирани, колекционирани и съхранявани във времето, докато електронните версии при изтичане на акаунта информацията изчезва. Също както при книгата, електронните вестници и списания могат да бъдат прочетени в райони, където не се разпространяват – (например в Шумен може да четем в „Бургас днес и утре” или списание „Nature's Best Photography” разпространявано в класическия си вид само в Рестън, Вирджиния. При списанията, особено тези, които са насочени към фотографията от изключителна важност е резолюцията на печата и качеството на цветовете. При електронните версии това е по-малък проблем, защото към всяка една снимка би могло да се добави линк с изглед на цялото изображение в по-висока резолюция.

Електронен четец или смартфон

На пазара се предлагат все повече марки и модели устройства за четене, като безспорен лидер е марката Kindle. Много от електронните книги се разпространяват в много и разнообразни формати, като някои електронни четци използват собствени формати, но могат да четат и някои от по-популярните такива. Едни от най-широко разпространените формати са mobi, ePub (electronic publication), AZW (формат, специализиран за електронни четци от

марката Kindle и предлаган от известната online книжарница Amazon). Сред най-разпространените формати е и PDF форматът. Той е универсален и се чете от всякакви устройства (мобилен телефон, таблет, компютър, електронен четец), освен това е често предпочитан, защото при отваряне на различни устройства форматирането - текст, изображения, графики, таблици и др. не могат да се разместят, както при обикновен текстов документ. Неудобство при този формат е трудното водене на бележки и отбелязване върху книгата (което е сред най-популярните стратегии при четене, особено на чуждоезикова литература).

С развитието и популяризирането на електронните книги, възможностите и функциите се увеличават и подобряват. Борбата е за предлагане на повече блага като водене на бележки, отбелязване на страници, интерактивно съдържание, свързаност с различни речници, осветление, нощен режим, водоустойчивост и т.н. Основен недостатък на електронните четци е тяхната цена, която може да варира от 150 лв за по-евтините модели, които са съответно с по-ограничени функции, и може да надхвърли 750 лв при по-скъпите модели (Kindle Oasis 2019), които предлагат голям набор от екстри. Високата цена и необходимостта от закупуването на допълнително устройство (при наличието на смартфон, предлагащ дори повече възможности) прави електронните четци все още недостатъчно популярни в България.

Според официални данни на Националния статистически институт, към 2019 г. 63.2 % от населението на България използва мобилни телефони или смартфон (при 48% през 2016 г.), което прави много по-масово четенето на електронните книги чрез смартфон. За да се възползват потребителите на мобилни устройства от предимствата на електронните книги обаче е необходимо да използват приложения, които четат най-популярните формати електронни книги. Доказано добри приложения за четене на електронни книги са Aldiko, ReadEra, eReader Prestigio: Читанка и др. Някои приложения като eReader Prestigio и ReadEra са напълно безплатни и освен че поддържат голям набор от формати, не се нуждаят от регистрация, работят и офлайн, имат лесен и удобен интерфейс, навигация в книгите, налични множество безплатни електронни книги на различни езици и т.н. Aldiko има безплатна и премиум (платена) версия. При платен абонамент от 72 лв за година потребителите могат да се възползват от повече функции като подчертаване на абзаци, водене на бележки, поддръжка и обновяване и др.

Неудобството на мобилните телефони за четене на книги са по-малкият екран в сравнение дори с по-евтините модели на електронните четци, а в същото време телефоните са по-тежки; подсветката, която дори при нощен режим на четене дразни и изсушава очите; електронните четци са специално конструирани максимално да наподобяват печатната книга и да няма отблясъци по екрана дори при пряка слънчева светлина, докато при мобилните телефони четенето при ярка светлина е много трудно; бързото изтощаване на батерията - при електронните четци консумираната енергия е много по-малка и съответно батерията може да издържи до 3-4 дена.

Мобилните телефони от друга страна дават възможност за възпроизвеждане и на аудиофайлове, което е възможно само при по-високия клас eBook четци, които съответно са и по-скъпи. Тази функционалност разкрива съвсем други хоризонти пред четенето на книги, а именно слушането на аудиокниги, които набират все по-голяма популярност в последните години дори сред по-малките потребители и дават възможност за възбуждане на интерес към четенето на книги и подбуждане на вътрешна мотивация към тази дейност. Доскоро тази възможност беше много ограничена, тъй като озвучените книги на български език бяха сравнително малко, но се наблюдава положителна тенденция в създаването на аудиокниги и в България. Изключително добри възможности дава приложението Storytel, което предлага хиляди аудиокниги на български и английски език, като детските книги дори са категоризирани според възрастта за която са подходящи. Приложението позволява да се слушат неограничен брой книги в разнообразни жанрове, като има възможност за филтриране по категории и език. Не е

необходима постоянна връзка с интернет. Приложението дава възможност за добавяне на собствени маркери и водене на бележки. Неудобството на това приложение е, че не е безплатно.

Заклучение

Интернет и електронните медии изискват ново читателско поведение, като поставят началото на т.н. „Култура на компютърната страница”, но практиката показва, че никоя медия не е измествана от друга по-нова медия, а по-скоро са променени нейните форми и функции, осъвършенства се чрез различните форми на медийната конвергенция. От една страна, в печатната, а около нея е и живата, културна реалност, четящият участва в “игра на знания” и осъзнава различни светове. А компютърната реалност е просто част, отрязък от неговото време, просто ниша за ежедневни търсения. От друга страна, компютърната реалност, сама за себе си, е различна и от света на печатната култура, и от живата реалност, защото не отразява социалната действителност, а е свят на произволното, анонимното и нетрайното.

References:

1. Georgieva 2017: Georgieva, S. From communicative competence of the teacher to communicative competence of the student. (От komunikativnata kompetentnost na uchitelya kam komunikativnata kompetentnost na uchenika) – SocioBrains. ISSUE 39, November 2017, ISSN: 2367-5721, s. 407 – 418. Publikovano i v: Godishnik na Shumenskia universitet „Episkop Konstantin Preslavski“. Pedagogicheski fakultet. Tom XXI D. Shumen: Universitetsko izdatelstvo „Episkop Konstantin Preslavski“, 2017, ISSN 1314 – 6769, s. 709 – 726.
2. Dobрева 2013: Dobрева, E. Tezisi po teoria na masovata komunikatsia. Sh., 2013
3. Lozanova 2020: Lozanova, L. Basic characteristic of m-learning. SocioBrains, ISSUE 68, April 2020, ISSN 2367 - 5721, p. 25 - 32
4. Mincheva, R.: Mincheva, R. Motivatsiyata za chetene – „klyuch” za povishavane na ezikovata gramotnost, VT, 2015
5. Petrova 2020: Petrova, S. E. Tosheva, A. Hristova. Motivatsia i naglasi za chetene na mladite hora v Bulgaria, Institut za izsledvania v obrazovaniето, 2020
6. Usca 2015: Usca, S. Четенето – проблеми и перспективи, Reading with ease and fun / 2015-1-BG01-KA201-014354/, 2015, <http://easereading.org/resources/>, http://moodle2.edufor.pt/mod/folder/view.php?id=4101&fbclid=IwAR1tQG8y1UdDiX3CQo074wAZHK6zp1BzKqijY6WLe_xPJSXfbCB-n4riDds